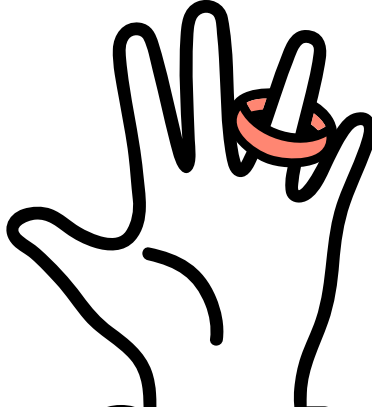

ÇOCUK EVLİLİKLERİ VE EĞİTİM

**Çocuk
Gelinler**

Çocuk evliliklerini önlemek için eğitim neden gereklidir?

Erken evlilikleri önlemede kız çocukların eğitimi, en önemli konulardan biridir. 18 yaşına kadar süren, okula devam ederken evlenmeye izin vermeyen 'zorunlu ve kesintisiz eğitim', erken evlilik sorununu kökten çözmeye büyük katkı sağlayacaktır. Böylelikle kız çocuk okulda olduğu için evlenebilmesinin önü kapanacak ve evlenmiş ama eğitim hakkından mahrum bırakılmış kız çocuklar olmayacaktır. Eğitimin kaliteli ve toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısıyla tasarlanıp uygulanması, erken evlilikler gibi toplumsal sorunların ortadan kaldırılmasında önemli rol oynayacaktır. Eğitimle kız çocuklar kendi potansiyellerini gerçekleştirebilir, meslek sahibi olabilirler.

Eğitim hakkı mevzuatımızda nasıl tanımlanmıştır?

Eğitim, bütün çocuklar için vazgeçilmez bir haktır. Anayasamız, hiç kimsenin eğitim ve öğretim hakkından mahrum bırakılmayacağını söylemektedir. Türkiye'nin 1995 yılında imzalayıp yürürlüğe koyduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye göre çocukların eğitim alma hakkı vardır. Çocuk Koruma Yasası'nda ise eğitim, koruyucu ve destekleyici tedbirlerden biri olarak ifade edilmiştir.

Eğitim kız çocuklar açısından neden önemlidir?

Eğitim, küçük yaşta evliliklerin önüne geçmek için bir stratejidir. Çünkü çocuk eğitimle;

- Kendisini daha iyi tanır.
- İçinde bulunduğu toplumu daha iyi tanır.
- Çevresine uyum sağlamakta daha az zorlanır.
- Kendi sağlığı ve ailesinin sağlığı için gerekenleri yapar.
- Meslek edinerek ekonomik bağımsızlığını kazanabilir.

Zorunlu eğitimle çocuk evliliklerini önleyebilen ülkeler var mı?

Evet! Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun (UNFPA) raporlarına göre, çocuk yaşta evliliklerin 'geleneğin bir parçası' olduğu Tayvan, Tayland ve Güney Kore'de 18 yaşına kadar okula gitmenin zorunlu tutulması sonucu erken evlilik problemi önemli ölçüde çözüme kavuşturulmuştur. Türkiye'nin de tarafı olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'deki

“ Temel bir insan hakkı olan eğitim, bireylerin diğer insan haklarından yararlanmalarının ve haklarını arayabilmelerinin de önkoşuludur. ”

UNICEF (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu) erken evliliği;

- Cinsiyet ve yaş eşitliği hakkı,
 - Evlenme ve bir aile kurma hakkı,
 - Yaşam hakkı,
 - Sağlık imkanlarına erişim hakkı,
 - Eğitim ve kendini geliştirme hakkı,
 - Kölelikten kurtulma hakkı,
- gibi pek çok hakkın ihlali olarak görmektedir.**

(UNICEF, Çocuk Evlilikleri ve Hukuk, 2008)

"18 yaşın altındaki her birey çocuktur" ifadesini benimseyerek ve çocukların bu yaşa dek eğitimin içinde kalmalarını sağlayacak yasal düzenlemeleri yaparak erken evliliklerin önlenebileceği unutulmamalıdır. Bu sistemin kusursuz çalışması devletin kız çocukların okula devamını izleyecek mekanizmaları iyi işletmesinden geçmektedir. Kırdı ve kentte eşit düzeyde ve kalitede sunulacak hizmetle, doğumundan eğitimi bitirdiği yaşa kadar kayıt sistemiyle çocukların eğitim süreci takip edilebilir.

Kalkınmanın önündeki bu büyük engel, zorunlu ve kesintisiz eğitimle ortadan kalkabilir. "Türkiye 12 yıllık zorunlu kesintisiz eğitimle çocuk evliliklerinin önüne geçti ve Bin Yıl Kalkınma Hedeflerinin hepsine ulaştı" dedirmek zor değildir, tercih meselesidir.

Avrupa Birliği ülkeleri 2020 yılına kadar nüfuslarının en az yüzde 90'ını lise mezunu yapmak üzere hedeflerini gözden geçirmişlerdir. Japonya ve Güney Kore, nüfusunun tamamını üniversite mezunu yapmayı tartışmaktadır. Daha birçok ülke ve bölgeden benzeri örnekler vardır. Ülkemizde ise nüfusun sadece yüzde 28'i lise mezunudur.

Mevcut eğitim sistemiyle çocuk evlilikleri engellenebilir mi?

Var olan koşullarda hayır! Bu eğitim sisteminde çocukların okula 12 yıl devam etmeleri gerekmektedir. Buna göre, çocuklar 13 yaşında ortaokulu, 17 yaşında liseyi bitirmektedir. 13 yaşından sonra ise açık öğretimle uzaktan eğitime devam edilebilmektedir. Ancak, ülkemizde liselerin sayısı yeterli değildir. Uzaktan eğitime devam edemeyen çocuklar, çoğunlukla kız çocuklar olacaktır. Devletin fiilen her çocuk için kaliteli eğitime 12 yıl boyunca erişimi sağlayamaması, özellikle çok çocuklu yoksul ailelerin kız çocuklarını etkilemektedir. Açık öğretim ihtimali onlar için de gündeme gelecektir. Dahası, 17 yaşına girince evlenmek mahkeme kararıyla yasal hale getirilebildiği için, bu yaştaki çocuk okulu bitirmeden de evlendirilebilmektedir. 10. sınıftan sonra uzaktan eğitimi, başarılı olunması halinde liseyi üç yılda bitirmeyi (bu da mezuniyet yaşınının 16'ya kadar düşmesi demek) ve lisede okurken aynı anda evli olabilmeyi mümkün kılan bu sistem

“ Kalkınmanın önündeki engel, 12 yıl zorunlu eğitimle ortadan kalkabilir. ”

çocuk evliliklerinin yolunu kapatmada yetersiz kalmaktadır. Eğitim, her çocuk için vazgeçilmez bir haktır. Ailesi tarafından zorla evlendirilmiş bir kız çocuğun eğitim hakkından mahrum kalması kabul edilemez.

Ancak, kız çocukların, küçük yaşlarda yapmak zorunda kaldıkları ev işlerinden, çocuk ve hasta bakımından, tarım işlerinden fırsat bulup da okula nasıl gidecekleri, üniversite sınavlarına nasıl hazırlanacakları, ev ve aile işlerini okulla birlikte nasıl yürütecekleri gibi soruların halen yanıtı yoktur.

Okulun çocuğun evine uzak olması kız çocukların okula devamını nasıl etkiler?

Okul çocuğun evine çok uzaksa, okula güvenli gidiş-gelişi sağlayan servis vb. araçlar yoksa kız çocukların okula devam etmeleri kolay olmamaktadır. Aileler, zorlukları ortadan kaldırmak için mücadele etmek yerine, kızlarını okula göndermemekte, evlenmelerinin daha doğru olacağını düşünmektedir. Oysa her çocuğun kaliteli eğitim veren okullara erişim hakkı vardır; devlet bu konuda yükümlüdür. Aileler bu yükümlülüğün yerine getirilmesini gündemde tutmalıdır. Çocuk evlilikleri, zorunlu eğitimin uygulanabilir olması ve öğrencilerin okula devamlılığının takip edilmesiyle önenebilir.

Okul ortamı çocuğun eğitime devamını nasıl destekler?

Okul sadece temel bilgilerin öğrenildiği değil, yaşam becerilerinin de edinildiği bir yerdir. Çocuklar okulda saygı görürse, söz hakkı olursa, katılımı desteklenirse, arkadaşlarının yanı sıra öğretmenleriyle de iletişim içindeyse daha uzun süre okulda kalır, daha başarılı olur. Davranış geliştirmede rol modellerinin etkisi büyüktür; toplumsal cinsiyet eşitliği ve çocuk hakları odaklı bir eğitim/öğretim sistemi, çocuk evliliklerinin önlenmesinde de önemli rol oynayacaktır.

Ders kitaplarının cinsiyetçilikten arındırılması erken evliliklerin önlenmesi için bir adım mıdır?

Evet! İlköğretimden itibaren okullarda kullanılan ders kitaplarının toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısıyla yazılmış olması gerekir. Cinsiyete dayalı ayrımcılık ve eşitsiz ilişkilerin görülmesi çocukları

Hindistan'da hükümet çocuk yaşta evliliği önleme programı çerçevesinde, kız çocukların eğitim hakkından mahrum kalmaması için onlara liseye giderken bisiklet vermektedir.

(Uçan Süpürge Çocuk Gelinler Saha Çalışması, 2013)

“ Eğitim almayan kız çocuklarda üreme sağlığının korunamaması riski yüksektir. ”

olumsuz etkileyecektir. Kadınları bebekleriyle, çocuklarıyla ilişki halinde ev içinde gösteren cinsiyetlendirilmiş rol kalıplarının tekrarlandığı ders materyalleri; sınıf içinde kızlara ve erkeklerle farklı, ayrımcı uygulamalarla pekiştirildiğinde çocuklar için bir an önce evlenip 'aile kurmaya' özendirici olabilir. Ders kitaplarında kadınların 'eş' ve 'anne' rolü, bazı çocuklar için evlilik hevesini küçük yaşlarda başlatabilir. Çocuklar güçlüklerle baş ederek okulda başarılı olmak ve meslek edinmek yerine okulu terk etmeyi bir yol olarak görebilirler.

Oysa kız çocukların eğitim alıp çeşitli mesleklerde aktif olarak çalıştıklarını; kendi düşüncelerini ve değerlendirmelerini özgürce ifade edebildiklerini, eşitlikçi bir yaklaşımla iletişim kurduklarını gösteren ders malzemeleri ve okul ortamı, çocukların okulda kalmayı ve eğitim almayı bir alternatif olarak görmelerini sağlayacaktır. Eğitimde kullanılan tüm materyallerin yayınlanmadan önce kadın-erkek eşitliği bakış açısıyla değerlendirilmesi ve ayrımcı öğeler ayıklandıktan sonra yayınlanması çok önemlidir.

Eğitim programına sağlık konularının eklenmesi neden önemlidir?

Beden sağlığının korunmasıyla ilgili temel beceriler okullarda kazandırılmalıdır. Çünkü çocuklar bu konuları anne-babalarına danışmaktan kaçınabilir veya onların aktardığı bilgiler yeterli olmayabilir. Üreme sağlığı da çocukların bilmesi gereken en önemli konulardan biridir. Eğitim almayan kız çocukların üreme sağlığının korunamaması riski yüksektir. Çocuk yaşta evlendirilenlerin hamile kalma nedeniyle hastalıklara daha açık olduğu bilinmektedir. Çocuğun küçük yaşta çocuk doğurmanın kendisi ve bebeğinde yaratacağı sağlık sorunlarının farkında olması, sorunlarla karşılaşmadan önlem alabilmesi eğitimle mümkün olabilir. Kız çocukların erken evlenerek, henüz bedensel gelişimini tamamlamadan hamile kalmaması için kız ve erkek çocukların üreme sağlığı ve gebelikten korunma yollarını bilmeleri daha sağlıklı bir geleceğin temelini oluşturacaktır.

Eğitim fakültelerinde ders programına konulacak toplumsal cinsiyet derslerinin çocuk evliliklerinin önlenmesine nasıl bir katkısı olur?

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve çocuk hakları dersi öğretmenlerin, eğitimcilerin eşit ilişki geliştirmeleri, hak temelli bakış açısını

Temel sağlık bilgilerinin verildiği dersler çocukları bugün ve gelecekte birer yetişkin olarak sağlıklı olmaya hazırlayan derslerdir, eğitim programlarında bunlara ağırlıklı olarak yer verilmelidir.

içselleştirmeleri açısından önemlidir. Toplumsal cinsiyete duyarlı olan, eşitliğe inanan öğretmenler tüm çocukların kendileri gibi yetişmelerini, eğitim almalarını ve meslek sahibi olmalarını gözetirler. Bireyleri yaşama hazırlayan üniversitelerle bu derslerin okutulması, toplumsal cinsiyetin tüm disiplinlerin ortak paydası olması gerektiği düşüncesini de pekiştirir. Üniversite çağları evlilik düşüncesinin güçlendiği, toplumun bu yöndeki beklentisinin ve bireyler üzerindeki baskısının arttığı bir dönemdir. Eğitimi tamamlamış, çalışma yaşamına girmiş, kendi ayakları üzerinde durabilen ve sağlıklı koşullarda evlilik yapmış kadın ve erkekler, kendilerinden sonraki kuşağa da rol modeli olacaklarını unutmamalıdır.

Halk Eğitim Merkezleri, belediyeler vb. yerlerde yetişkinlere yönelik açılan kurslar çocuk evliliklerinin engellenmesinde etkili olabilir mi?

Evet! Yetişkin eğitimi, çocuk evlilikleri dahil pek çok insan hakkı ihlalini fark ettirmeye ve önlem almaya yönelik bir program içerebilir. Kendini geliştiren, yeni bilgiler öğrenen, beceriler geliştiren kişiler, -özellikle de ailedeki kararları veren babalar, amcalar vb.- hak bilincine daha kolay sahip olabilir. Bu yaygın eğitim çalışmaları temel insan haklarının kullanımını da içerecek şekilde gerçekleştirilmelidir. Ayrıca, eğitim insan hakları konusunda toplumun değişimini gözeterek sürekli kullanılan bir araçtır. Bu amaçla çocuklarla ve aileleriyle yakın ilişki içinde bulunan anne-babalara, din görevlilerine, kaymakamlara, muhtarlara, öğretmenlere, okul yöneticilerine ve okullardaki rehber öğretmenlere çocuk yaşta evliliğin bir insan hakkı ihlali ve cinsel istismarın meşrulaştırılmış hali olduğu anlatılmalı ve bu konuda yaygın eğitim verilmelidir.

Bu kurslardan kız çocuklar da yararlanabilir mi?

Milli Eğitim Bakanlığı, İŞKUR, belediyeler ve sivil toplum kuruluşları tarafından uygulanan çeşitli meslek eğitimi programları vardır. Yaygın eğitimin önemli bir bölümünü oluşturan bu kurslara kız çocukların devamı, meslek edinmelerini ve iş bulmalarını sağlayabilir. Aileler meslek sahibi olup ev ekonomisine katkıda bulunan kız çocuklarını erken yaşta evlendirmeme eğilimindedir.

“ Meslek sahibi olanlar istihdam olanaklarından yararlanabilir, üretime katılır, aile ekonomisine katkı sağlarlar. ”

SABANCI VAKFI
HİBE PROGRAMLARI
KAPSAMINDA DESTEKLENMEKTEDİR